

บทความวิจัย

การจัดการภาคีสาธารณะแบบใหม่เพื่อการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม: กรณีศึกษางานประเพณีชักพระ อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี

ธัชมาศ สุเวช^a สมศักดิ์ สามัคคีธรรม^b

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาการจัดการภาคีสาธารณะแบบใหม่ที่เอื้ออำนวยต่อความสำเร็จในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของงานประเพณีชักพระ อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี และสร้าง “ตัวแบบที่เหมาะสม” สำหรับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในรูปแบบงานประเพณีชักพระ การศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตการณ์ร่วมกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลการวิจัย พบว่า ภาครัฐเป็นภาคีหลักในการจัดงาน โดยความร่วมมือของภาคีธุรกิจ องค์กรไม่แสวงหากำไร สถาบันการศึกษา ศาสนสถาน และชุมชน ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อความสำเร็จ ได้แก่ ความร่วมมือในการเตรียมงานประเพณี ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของชุมชน และทุนของสังคม สำหรับโมเดลที่เหมาะสมในการจัดงานประเพณีชักพระ ประกอบด้วย ความร่วมมือระหว่างภาคีที่หลากหลาย รวมทั้งจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ การแบ่งหน้าที่กันทำงานระหว่างภาคี และการส่งเสริมภาวะการนำสาธารณะ

คำสำคัญ: การจัดการภาคีสาธารณะแบบใหม่, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม, งานประเพณีชักพระ

^a นักศึกษาหลักสูตรหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ Email: thatchamat.suw@gmail.com

^b ศาสตราจารย์ประจำ คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

วันที่รับบทความ: 17 มีนาคม 2564. วันที่แก้ไขบทความ: 10 มิถุนายน 2564 และวันที่ตอบรับบทความ: 23 มิถุนายน 2564

New Public Governance For Cultural Tourism: A Case Study Of Chak Phra Festival In Mueang District Suratthani Province

Thatchamat Suwet^a Somsak Samukkethum^b

Abstract

The objective of this research article is to study new public governance contributing to the success of cultural tourism of Chak Phra festival in Mueang district Suratthani Province and create “an appropriate model” for cultural tourism in Chak Phra festival. The qualitative research method was used for the study. Data was gathered by means of in-depth interviews and observations with stakeholders. The research found that the government parties are the key partner for organizing the festival. Other important partners include private sector, non-profit organizations, education institutions, religious organizations and local communities. The factors contributing to the success of the festival include cooperation between these partners in preparing for the festival, collective leadership, community participation and social capital. The appropriate model for organizing Chak Phra festival is composed of the cooperation between the above mentioned partners. Additional recommendations are the participation of these Parties, division of labour between partners, and promotion of collective leadership.

Keywords: New Public Governance, Cultural Tourism, Chak Phra Festival

^a Master’s Student, School of Social and Environmental Development, National Institution of Development Administration, Email: thatchamat.suw@gmail.com

^b Professor, School of Social and Environmental Development, National Institution of Development Administration

Received: 17 March 2021 Revised: 10 June 2021 Accepted: 23 June 2021

บทนำ

การท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวสูง จนกลายเป็นแหล่งรายได้สำคัญ การจ้างงาน และการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค ทั้งยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมขนส่ง รวมไปถึงการค้า และการลงทุนทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวจึงถือเป็นตัวกลางสำคัญในการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ทำให้เศรษฐกิจฟื้นตัวได้ในเวลาที่รวดเร็วกว่าภาคผลิตและบริการอื่น ๆ (Ministry of Tourism and Sports, 2011)

ปัจจุบันกระแสด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวกำลังเป็นที่นิยม ในทางกลับกันหลายพื้นที่ก็ยังคงประสบปัญหาในการจัดการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น ด้านการวางแผน การขาดมาตรการป้องกัน และแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว เพียงมุ่งหวังที่จะการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว จนหลงลืมถึงผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชน ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น ปัญหาสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม ขยะมูลฝอย การสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และอัตลักษณ์ชุมชน ตัวอย่างเช่น ชุมชนศิรินทราของเมืองนครศรีธรรมราชที่มีการจัดการท่องเที่ยววัฒนธรรม แต่การบริหารจัดการกลับขาดการบูรณาการ ละเลยการส่งเสริมชุมชนให้เติบโตอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยเห็นได้จากการที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาจำนวนมาก ทำให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ เริ่มลุกลาม และกระทบวิถีชีวิตของชาวบ้าน ชาวสวนสมรม ทำให้เกิดการตั้งคำถามว่า การท่องเที่ยวที่ขยายตัวดังกล่าว ก่อให้เกิดความคุ้มค่าหรือไม่เมื่อเทียบกับความสูญเสียสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตพื้นที่ที่เคยอยู่ร่วมกันอย่างเรียบง่าย (“Kiriwong Crisis”, 2018)

อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังมีการท่องเที่ยวหลายรูปแบบ โดยในช่วงปี 1990 เป็นช่วงของการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางเลือก ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ส่งเสริมการเรียนรู้ทางธรรมชาติ ควบคู่กับวัฒนธรรมท้องถิ่น หนึ่งในนั้น คือ “การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม” ซึ่งกำลังได้รับความนิยมอยู่ในปัจจุบัน เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นศึกษาหาความรู้ในพื้นที่ หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะสำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีการสืบทอดต่อ ๆ กันมาโดยมีสิ่งดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็น เป็นวิถีชีวิต พิพิธภัณฑสถาน การแสดง แหล่งโบราณคดี ศิลปะ ประเพณี พิธีกรรม และการกระทำอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม (Ratanasuwongchai, 2011; Kongsawat, 2007; SaengLimsuwan & SaengLimsuwan, 2012)

อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ถือเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีการจัดงานประเพณีชักพระที่มีความโดดเด่นกว่าพื้นที่อื่น ด้วยสภาพภูมิประเทศที่มีแม่น้ำตาปีไหลผ่านใจกลางเมือง ทำให้มีขบวนแห่เรือพนมพระกันทั้งทางน้ำ และทางบก ประเพณีดังกล่าวเป็นแหล่งรวมเรือพนมพระที่สร้างสรรค์จากฝีมือชาวบ้านกว่า 100 ลำ จากวัดต่าง ๆ ในพื้นที่ ภายใต้นงานมีการแสดงแสงสีเสียงที่ยิ่งใหญ่ มีการเล่นเพลงเรือ การโชว์หนัง

ตะลุง และมโนราห์ มีการจัดฟุ่มผ้าป่าตามบ้านเรือน และตามหน่วยงานต่าง ๆ มีการแข่งเรือยาวเพื่อสืบสานวัฒนธรรม มีการทำขนมต้มซึ่งเป็นขนมประจำงานประเพณีชักพระเพื่อแจกจ่ายผู้ที่มาเยือน ส่งผลให้ งานประเพณีชักพระเป็นงานที่คงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ท้องถิ่น และสร้างความสนุกสนานให้กับชาวจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นอย่างดี ประกอบกับกระแสสังคมและค่านิยมที่เปลี่ยนไป ทำให้งานประเพณีชักพระมีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย โดยแต่ละปีจะมีการสร้างสรรค์รูปแบบงานประเพณีใหม่ ๆ ไม่ว่าจะเป็น การจัดการแสดงแสงสีเสียงบนลานวัฒนธรรมสุราษฎร์ธานี มีการจัดประกวดฟุ่มผ้าป่า ประกวดเรือพนมพระ ทั้งทางน้ำและทางบก มีการเชื่อมโยงเครือข่ายโดยการทำบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว (MOU) กับจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน เป็นต้น

งานประเพณีชักพระ ถือเป็นงานประจำปีในระดับจังหวัดที่ยิ่งใหญ่ ดังนั้นจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากหลายภาคส่วนในการจัดงานดังกล่าว อันเป็นประเด็นสำคัญซึ่งท้าทายต่อแนวคิดการจัดการภาครัฐแบบเดิม (traditional public administration) ที่มองว่างานสาธารณะเป็นหน้าที่ของรัฐเท่านั้น ทำให้ประเด็นดังกล่าวได้รับความสนใจจากนักวิชาการตะวันตกเป็นอย่างมาก และมีการเสนอแนวคิดการจัดการรูปแบบใหม่ที่เรียกกันว่า “การจัดการภาคีสาธารณะแบบใหม่ (New Public Governance, NPG)” อันเป็นแนวคิดกระแสหลักที่แพร่หลายในช่วงต้นศตวรรษที่ 21 โดยมองว่างานส่วนรวมต้องเกิดจากหลายภาคีเข้ามาทำงานร่วมกัน ซึ่งประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม และชุมชน เป็นต้น ทั้งยังมองว่าเมื่อหลายภาคีเข้ามาทำงานร่วมกัน จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการเพื่อให้งานบรรลุวัตถุประสงค์เดียวกันด้วย โดยงานประเพณีชักพระอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ถือเป็นงานประเพณีที่เกิดจากความร่วมมือร่วมใจของหลายภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็น จังหวัดสุราษฎร์ธานี อบจ.สุราษฎร์ธานี เทศบาลนคร สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สำนักงานสุราษฎร์ธานี) สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา วัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี ตำรวจภูธรเมืองสุราษฎร์ธานี ธุรกิจเอกชน หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ ชุมชน และวัดต่าง ๆ ภายในจังหวัดกว่า 100 วัด ประกอบกับการจัดการที่ดีล้วนมีผลต่อความสำเร็จขององค์กร โดยการจัดการจะทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้การจัดการยังช่วยให้องค์กรสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคปัจจุบันด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมองว่าการจัดการภาคีสาธารณะแบบใหม่ เป็นการจัดการรูปแบบหนึ่งที่สามารถช่วยเพิ่มมูลค่าทางวัฒนธรรมของประเพณีชักพระ และถือเป็นการอนุรักษ์ สืบสานประเพณีดังกล่าวให้ยังคงอยู่ต่อไป ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาเรื่องการจัดการภาคีสาธารณะแบบใหม่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกรณีศึกษางานประเพณีชักพระ ซึ่งคาดว่าจะมีประโยชน์ต่อการจัดงานในทำนองดังกล่าวต่อไปในอนาคต ทั้งในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

- (1) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยการจัดการภาคีสาธารณะแบบใหม่ที่เอื้ออำนวยต่อความสำเร็จในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของงานประเพณีซึกพระ อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี
- (2) เพื่อค้นหาตัวแบบที่เหมาะสมในจัดการภาคีสาธารณะแบบใหม่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของงานประเพณีซึกพระ อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง สำหรับแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย: 1) แนวคิดการจัดการภาคีสาธารณะแบบใหม่ 2) แนวคิดภาวะผู้นำสาธารณะ และ 3) แนวคิดทุนของสังคม โดยมีรายละเอียดดังนี้

แนวคิดการจัดการภาคีสาธารณะแบบใหม่ เป็นแนวคิดกระแสสากลที่ได้รับความสนใจในปัจจุบัน แนวคิดนี้มองว่า การจัดการสาธารณะควรจะเกิดจากความร่วมมือระหว่างภาคีต่าง ๆ โดยภาครัฐ ภาคประชาสังคม ธุรกิจเอกชน ชุมชน NGO กลุ่มวิชาชีพ และกลุ่มที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้เข้าร่วมในการดำเนินงานสาธารณะในรูปแบบของการจัดการภาคีความร่วมมือที่หลากหลาย (Osborne, 2010; Peters, 2010; Bovaird and Loffler, 2005b; Cheema, 2005) Kennett (2010) มองว่า “การจัดการภาคีสาธารณะแบบใหม่” เป็นรูปแบบใหม่ของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับสังคม โดยที่ภารกิจในการแก้ไขปัญหาสาธารณะมิได้ผูกขาดอยู่ในกำมือของรัฐบาลอีกต่อไป แต่เป็นผลมาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำการอันหลากหลาย (A Plurality of Actors) ที่มีความสนใจ ผลประโยชน์ ค่านิยม การรับรู้ และทรัพยากรเชิงอำนาจที่แตกต่างกัน โดยในที่นี้เป็นการศึกษาจัดการงานประเพณีซึกพระของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในรูปของการทำงานร่วมกันของคณะกรรมการที่ประกอบด้วยภาคีหลากหลาย โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) การกระจายอำนาจแก่ภาคีต่าง ๆ 2) การประสานความร่วมมือระหว่างภาคี 3) การแบ่งหน้าที่กันทำงาน 4) ภาครัฐกำกับติดตามทางอ้อม และ 5) การมีส่วนร่วมของสาธารณะ เป็นต้น

แนวคิดต่อมา คือ “ภาวะผู้นำสาธารณะ” หมายถึงภาวะการนำเป็นทีม ที่ประกอบด้วยตัวแทนจากภาคีต่างๆ ที่ทำงานร่วมกันและหนุนเสริมกัน NPG จำเป็นต้องอาศัยการนำสาธารณะเพื่อทำหน้าที่ระดมขีดความสามารถในองค์กร กระบวนการทำงานในรูปแบบของเครือข่าย การทำงานสอดประสานกัน รวมถึงการจัดสรรทรัพยากรทั้งบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ และงบประมาณ

Mike Broussine มองว่า ผู้นำมิได้จำกัดเฉพาะผู้บริหารระดับสูงขององค์กรเท่านั้นแต่อาจเป็นพนักงานอาวุโส ผู้เชี่ยวชาญ หรือผู้นำของทีมงานก็ได้ ประการต่อมา ผู้นำของภาคีเครือข่ายประกอบด้วยหลายคนที่มาจากภาคีต่าง ๆ โดยผู้นำแต่ละคนจะต้องตระหนักถึงจุดอ่อนจุดแข็งของตนเองรวมทั้งจะต้องเข้าใจและยอมรับในจุดแข็งของผู้อื่น ภาวะผู้นำสาธารณะเป็นการนำเชิงกลุ่ม กล่าวคือผู้นำประกอบด้วยหลายคนจากหลายภาคีมีความสามารถแตกต่างกัน ทำงานเข้ากันได้ด้วยดี ให้การยอมรับกันและส่งเสริม

การนำของกันและกัน บทบาทของภาวะผู้นำสาธารณะจึงเน้นไปที่การประสานความร่วมมือ (collaboration) และการจูงใจให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างภาคีต่าง ๆ โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) การนำแบบกลุ่มที่มีความแตกต่างหลากหลาย 2) การประสานความร่วมมือระหว่างภาคีต่าง ๆ 3) การจูงใจให้เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างภาคีต่าง ๆ 4) การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 5) การจัดการความขัดแย้งเชิงบวก (Broussine, 2005)

แนวคิดสุดท้าย “ทุนของสังคม” พบว่า การจัดการภาคีสาธารณะแบบใหม่ จำเป็นต้องอาศัยทุนของสังคม เป็นปัจจัยสำคัญที่เชื่อมประสานภาคีต่าง ๆ ให้ดำเนินงานไปพร้อมๆ กันได้ และช่วยในการประสานความร่วมมือกับภาคีที่มีลักษณะต่างกันให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดย King Prajadhipok's Institute (2011) กล่าวไว้ว่า ทุนของสังคม คือ สิ่งดี ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ประกอบด้วย ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรบุคคล หรือปราชญ์ชาวบ้าน เครือข่ายของการรวมตัวกันในรูปแบบต่าง ๆ ภายในประชาคม บรรทัดฐาน และความไว้วางใจ ซึ่งส่งผลให้ผู้มีส่วนร่วมสามารถกระทำการร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพในการบรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาค้นคว้าสามารถกำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาได้ตามแผนภาพข้างล่างนี้

วิธีการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ในรูปแบบของกรณีศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ผ่านการประชุมเตรียมงาน และประเมินผลการดำเนินงานร่วมกับคณะกรรมการจัดงานประเพณีชักพระ ประกอบกับการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้ระยะเวลาในการศึกษาวิจัย ระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ.2562 - ตุลาคม พ.ศ. 2563 รวมระยะเวลาทั้งหมด 1 ปี ซึ่งผู้วิจัยใช้การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแบบเจาะจง คือ เป็นบุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับงานประเพณีชักพระโดยตรง ประกอบด้วย รองนายกเทศมนตรีนครสุราษฎร์ธานี, ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี, นักวิชาการวัฒนธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี, เจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองสุราษฎร์ธานี, นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว, เจ้าหน้าที่หน่วยงานเอกชน และรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ, ตัวแทนคณะสงฆ์ที่จัดทำเรือพนมพระ และชาวบ้านในพื้นที่ รวมทั้งหมด 35 คน ประกอบกับการใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยมีข้อคำถามแบบปลายเปิด เพื่อเปิดกว้างให้กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียได้แสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลาย ซึ่งจะใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 1 ชั่วโมง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย

งานประเพณีชักพระกับการจัดการภาคีสาธารณะ

งานประเพณีชักพระของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ถือเป็นงานประจำปีในระดับจังหวัดที่มีการสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ผู้วิจัยจึงขอเสนอพัฒนาการของงานประเพณีชักพระจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยแบ่งเป็นยุคสมัยตามช่วงเวลา เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการทำงานร่วมกันของภาคีต่าง ๆ ดังนี้

ยุค 1 ก่อนปีพ.ศ. 2530 : เป็นยุคที่ชาวบ้านมีการจัดการกันเอง โดยเริ่มต้นจากการจัดเรือพนมพระทางน้ำ เนื่องจากเดิมสายน้ำเป็นเส้นทางสัญจรหลักของชาวบ้าน ต่อมาเมื่อมีความเจริญทางบก มีการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคมากขึ้น มีถนนในการเดินทางสัญจรสะดวกขึ้น จึงเปลี่ยนเป็นใช้รถยนต์ในการลากพระแทน แต่ยังคงเรียกต่อ ๆ กันมาว่า “เรือพนมพระ”

ยุค 2 ปีพ.ศ. 2530 : เป็นยุคที่หน่วยงานรัฐเข้ามามีส่วนร่วม โดยปี พ.ศ. 2530 เทศบาลเมืองสุราษฎร์ธานีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญและเป็นแกนนำหลักในการจัดงานประเพณีชักพระ ประกอบกับจังหวัดสุราษฎร์ธานี เห็นว่างานชักพระ – ทอดผ้าป่า เป็นงานที่ยิ่งใหญ่ ชาวบ้านต่างเมืองสนใจ จึงรับเข้าเป็นงานประจำของจังหวัดจนถึงปัจจุบัน

ยุค 3 ปีพ.ศ. 2550-2558 : เป็นยุคของการปรับรูปแบบการทำงานในลักษณะรัฐกำกับติดตามทางอ้อม โดยจังหวัดสุราษฎร์ธานีพยายามผลักดันการทำงานร่วมกันของหลายภาคส่วนมากขึ้น โดยดึงหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานท้องถิ่น หน่วยงานเอกชนและรัฐวิสาหกิจ รวมถึงวัดต่าง ๆ เข้ามาทำงานร่วมกัน ประกอบกับจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ผ่านการดึงดูดด้วยวัฒนธรรม ผสานกับการสนับสนุนการท่องเที่ยวในประเทศ ผ่านนโยบายไทยเที่ยวไทย “อเมซิ่งไทยแลนด์” ทำให้จังหวัดสุราษฎร์มีการจัดงานประเพณีชักพระที่ยิ่งใหญ่ ผ่านการรวบรวมเรือพนมพระทั้งทางน้ำและทางบกกว่า 100 วัด

ยุค 4 ปีพ.ศ. 2559 – ปัจจุบัน : เป็นยุคของขยายเครือข่ายความร่วมมือ โดยจังหวัดสุราษฎร์ธานีร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพยายามผลักดันให้งานประเพณีชักพระ ยกกระดับการท่องเที่ยวสู่นานาชาติมากขึ้น ทำให้จังหวัดสุราษฎร์ธานีได้มีการเชื่อมโยงเครือข่ายโดยการทำบันทึกข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว (MOU) กับจังหวัดอุบลราชธานี ตามโครงการเข้าพรรษาเที่ยวอุบล ออกพรรษาเที่ยวสุราษฎร์ เพื่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน

นโยบาย การจัดตั้งองค์การ และการจัดงานประเพณีชักพระประจำปี 2562

งานประเพณีชักพระของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ถือเป็นงานประจำปีในระดับจังหวัดที่ยิ่งใหญ่ เกิดจากความร่วมมือร่วมใจจากหลายภาคี ทั้งภาคีภาครัฐ ภาคีธุรกิจเอกชน ภาคีองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ภาคีสถาบันการศึกษา ภาคีศาสนสถาน และภาคีชุมชน จึงจำเป็นต้องแบ่งงานกันทำตามความรับผิดชอบ

ของแต่ละหน่วยงานองค์กร เพื่อให้งานบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยมีภาคีหลักในการจัดงาน คือ ภาคีภาครัฐ นำโดยเจ้าภาพ คือ ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานคณะกรรมการอำนวยการ ซึ่งทำหน้าที่ กำหนดนโยบาย และหลักการต่าง ๆ ในการจัดงาน อำนวยการให้การดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ประกอบกับมีคณะกรรมการที่ปรึกษา นำโดยเจ้าคณะจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นประธาน มีคณะกรรมการดำเนินงานที่นำโดยนายกเทศมนตรีนครสุราษฎร์ธานี เป็นประธาน และมีการแบ่งหน้าที่กันทำงานตามหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กองเลขานุการ กองประชาสัมพันธ์ กองพิธีการ กองการเงินและสิทธิประโยชน์ กองศาสนพิธี กองจัดเรือพนมพระทางบก กองจัดเรือพนมพระทางน้ำ กองก่อสร้างไฟฟ้าและสถานที่ กองแข่งเรือ กองรักษาความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อย รวมทั้งการประสานความร่วมมือกับชุมชนประมาณ 140 ชุมชน จาก 15 อำเภอในจังหวัดสุราษฎร์ธานีเข้าด้วยกัน

การจัดงานประเพณีชักพระ ประจำปี 2562 จัดระหว่างวันที่ 10-18 ตุลาคม 2562 รวม 9 วัน 9 คืน ณ บริเวณริมเขื่อนแม่น้ำตาปี และสะพานนริศ โดยผู้ว่าราชการจังหวัด ได้มอบหมายงานให้องค์การบริหารงานจังหวัดและเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี นำนโยบายไปปฏิบัติ โดยมีการตั้งเป้าหมายไว้ดังนี้ 1. มีเรือพนมพระในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานีประมาณ 100 ลำ 2. ประชาชนเข้าร่วมงานประเพณีชักพระไม่น้อยกว่า 20,000 คน ประกอบการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การจัดเรือพนมพระและขบวนแห่เรือ การจัดพุ่มผ้าป่าหน้าบ้าน และพุ่มเมือง การแข่งเรือยาวเพื่อสืบสานวัฒนธรรม การแสดงแสงสีเสียงบนลานวัฒนธรรมสุราษฎร์ธานี การเชื่อมโยงเครือข่ายภายนอก ตามโครงการ “เข้าพรรษาเที่ยวอุบล ออกพรรษาเที่ยวสุราษฎร์” การเพิ่มความสะอาดสบายแก่นักท่องเที่ยวในการเข้าถึงข้อมูลของเรือพนมพระด้วยคิวอาร์โค้ด และการจัดกิจกรรมวิ่งพรมน้ำมนต์ ชมเรือพระสุราษฎร์ธานี เป็นต้น

ความสำเร็จของงานประเพณีชักพระ อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี

การจัดงานครั้งนี้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย คือ มีเรือพนมพระเข้าร่วมกว่า 140 ลำ และมีนักท่องเที่ยวเข้าร่วมงาน โดยเฉลี่ยวันละ 20,000 คน ประกอบการประเมินผลการจัดงานประเพณีชักพระผ่านการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการศึกษาเอกสารจากแบบสำรวจความพึงพอใจ โครงการเข้าร่วมกิจกรรมงานประเพณีชักพระ-ทอดผ้าป่าประจำปีจังหวัดสุราษฎร์ธานีของสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พบว่า นักท่องเที่ยวและผู้จัดงานส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการจัดงานประเพณีชักพระประจำปี 2562 จัดอยู่ในระดับสูง เนื่องจากการจัดงานได้รับความร่วมมือจากทุกภาคีเป็นอย่างดี ซึ่งแต่ละภาคีมีการดำเนินงานตามกฎระเบียบของหน่วยงานตนเอง โดยมองเป้าหมายเดียวกัน คือ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด และอนุรักษ์ทรัพยากรทางวัฒนธรรม อีกทั้งภาคีต่าง ๆ ได้แก่ ภาคีภาครัฐ ภาคีธุรกิจเอกชน ภาคีองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ภาคีสถาบัน การศึกษา ภาคีศาสนสถาน และภาคีชุมชน ยังมีการประสานงานร่วมกันเพื่อดำเนินงานและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ผ่านการประชุมติดตาม

งานร่วมกันตลอดเวลา ทั้งการประชุมคณะกรรมการอำนวยการ และประชุมย่อยตามความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน ประกอบกับการจัดงานดังกล่าวมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่นของภาคใต้ เช่น การแสดงแสงสีเสียง การแสดงศิลปวัฒนธรรม ผ่านการแสดงมโนราห์ หนังตะลุง และการโชว์เรือพนมพระทางน้ำในยามค่ำคืน เป็นต้น

ปัจจัยที่เอื้ออำนวยความสำเร็จของงานประเพณีชักพระ อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี

การศึกษาครั้งนี้ พบว่าปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อความสำเร็จในการการจัดงานประเพณีชักพระ มีดังนี้

1. ปัจจัยความร่วมมือในการเตรียมงาน พบว่า การจัดงานประเพณีชักพระเป็นการประสานความร่วมมือจากหลายภาคี โดยเริ่มต้นจากการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดงานประเพณีชักพระ ประจำปี 2562 และการจัดประชุมเตรียมความพร้อมเพื่อการจัดงานประเพณีชักพระ โดยผู้ว่าราชการจังหวัดได้ชี้แจงรายละเอียดของงานและแบ่งหน้าที่กันทำ จากนั้นแต่ละกลุ่มต่างดำเนินงานตามที่ได้รับมอบหมาย โดยมีการประชุมย่อยเพื่อขับเคลื่อนการทำงานร่วมกัน อบจ. สุราษฎร์ธานี ดำเนินการประสานงานกับชุมชนกว่า 140 ชุมชน ในการจัดทำเรือพนมสำหรับแห่พระทางบก ส่วนเทศบาลนครสุราษฎร์ธานีทำหน้าที่ประสานงานร่วมกับชุมชนในจัดแสดงแสงสีเสียง ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน การจัดพุ่มผ้าป่าในเขตพื้นที่เทศบาล พร้อมทั้งประสานการสนับสนุนด้านการเงินจากภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และหน่วยงานรัฐวิสาหกิจในพื้นที่ ประกอบกับในส่วนของชุมชน มีการเตรียมความพร้อมในพื้นที่ โดยผู้นำชุมชนประชุมร่วมกับชาวบ้านเพื่อระดมความคิดเห็นและระดมทรัพยากรในการจัดทำเรือพนมพระ เข้าร่วมขบวนแห่เรือพนมพระ จัดการแสดง ชุตนางรำของแต่ละวัดเพื่อร่วมขบวน โดยแต่ละชุมชนมีชาวบ้านเข้าร่วมขบวนแห่ประมาณ 50 - 300 คน

2. ปัจจัยภาวะผู้นำ พบว่า การเตรียมงานและจัดงานประเพณีชักพระ มีลักษณะการนำในรูปแบบของคณะกรรมการภาคีสาธารณะ คือ เน้นการนำแบบกลุ่มที่มีความแตกต่าง แต่ละคนต่างมาจากเครือข่ายที่หลากหลาย คอยหนุนเสริมซึ่งกันและกัน ควบคู่กับการประสานความร่วมมือระหว่างภาคี ผ่านการจัดประชุมกลุ่ม เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหา และขับเคลื่อนการทำงานร่วมกัน ประกอบกับผู้นำแต่ละภาคียังเน้นการจูงใจในการทำงานร่วมกัน โดยให้ภาคีต่าง ๆ หันมายึดถือเป้าหมายร่วมกัน คือ เพื่อส่งเสริมท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของจังหวัด และอนุรักษ์ สืบทอดงานประเพณีอันดีงามไว้ พร้อมทั้งจัดให้มีการส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอก และเน้นการจัดการความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม เมื่อพบปัญหาอุปสรรคในการทำงานทางคณะกรรมการจัดงานจะใช้วิธีการประชุมกลุ่มย่อย เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน และเกิดการยอมรับจากทุกฝ่ายมากที่สุด

3. ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยให้งานประเพณีชักพระประสบความสำเร็จ โดยในการจัดงานประเพณีชักพระจะใช้วัดเป็นแกนกลาง

สำคัญในการประสานความร่วมมือของคนในชุมชน โดยเริ่มต้นจากการระดมทุนเพื่อขอรับเงินบริจาค การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ในตกแต่งเรือพนมพระ การร่วมกันสร้างสรรค์เรือพนมพระ โดยใช้งบประมาณจากกองทุนหมู่บ้าน กองทุนสัจจะออมทรัพย์ รวมถึงการบริจาคของผู้มีจิตศรัทธา และการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลหรือสำนักงานเทศบาลในพื้นที่ ส่วนการเข้าร่วมขบวนแห่เรือพนมพระ การจัดการแสดง จัดชุดนางรำของแต่ละวัด จะมอบหมายให้ผู้ใหญ่บ้านจัดหาคนร่วมขบวนแห่ ซึ่งบางวัดอาจมาจากกลุ่มแม่บ้านอสม.ในพื้นที่ และชาวบ้านที่สนใจเข้าร่วม เป็นต้น

4. ปัจจัยทุนของสังคมที่เอื้ออำนวย พบว่า การจัดงานประเพณีชักพระจำเป็นต้องมีความพร้อมในเรื่องของทุนทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ทุนทางการเงิน ซึ่งการสนับสนุนจากส่วนกลาง คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี ควบคู่กับได้รับการสนับสนุนงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์จากภาคธุรกิจเอกชนในพื้นที่ ประกอบกับแต่ละพื้นที่จะมีการสนับสนุนงบประมาณเพื่อสร้างเรือพนมพระที่แตกต่างกันไป เช่น การสนับสนุนจากเทศบาลตำบล จากวัด จากการทอดผ้าป่าประจำปีของแต่ละวัด เป็นต้น 2) ทุนมนุษย์และทุนทางปัญญา การจัดงานชักพระ เกิดจากการรวบรวมความคิดของชาวบ้านในพื้นที่ และความพร้อมของชุมชน เพื่อช่วยกันสร้างเรือพนมพระทั้งทางบกและทางน้ำ จำนวนกว่า 140 ลำ โดยแต่ละวัดได้มีการสร้างสรรค์เรือพนมพระในลักษณะที่แตกต่างกันตามทรัพยากรของแต่ละชุมชน พึ่งมีผ่านการนำวัสดุในชุมชนมาใช้ เช่น บางชุมชนมีพื้นที่ติดทะเลก็จะใช้เปลือกหอย กาบมะพร้าวตกแต่งเรือพนมพระ 3) ทุนทางสังคม การจัดงานชักพระ เป็นการทำงานร่วมกันโดยมีจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นภาคีหลัก ซึ่งภาคีต่าง ๆ มีการวางเป้าหมายร่วมกัน ประกอบกับสร้างความไว้วางใจกับภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจร่วมกันถึงประโยชน์สูงสุดที่จะเกิดกับจังหวัด และ 4) ทุนทางกายภาพ เนื่องด้วยสภาพภูมิประเทศที่มีแม่น้ำตาปีไหลผ่านใจกลางเมือง ทำให้มีขบวนแห่เรือพนมพระทั้งทางบกและทางน้ำ ส่งผลให้การจัดงานประเพณีชักพระมีความโดดเด่นกว่าพื้นที่อื่น

5. ปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ ด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า การจัดงานประเพณีชักพระ ได้รับผลตอบรับเป็นอย่างดี เนื่องมาจากมีการจัดการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย โดยใช้การประชาสัมพันธ์ ทุกช่องทาง ไม่ว่าจะเป็น สื่อวิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เอกสารใบปลิว แผ่นพับ ป้ายไว้นิลประชาสัมพันธ์ บริเวณจุดสำคัญของจังหวัดสุราษฎร์ธานี และสื่อโซเชียลต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการประชาสัมพันธ์ที่โดดเด่นด้วยการใช้รูปแบบกิจกรรมใหม่ ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว เช่น การส่งเสริมให้ผู้เข้าร่วมงานใส่ชุดผ้าไทยเข้าร่วมกิจกรรม การจัดกิจกรรมวิ่งพรมน้ำมนต์ ชมเรือพระสุราษฎร์ธานี และการจัดกิจกรรมการแสดงแสงสีเสียงบนลานวัฒนธรรม ด้วยการโชว์ลากเรือพนมพระทางน้ำและทางบก เป็นต้น

ตัวแบบที่เหมาะสมในการจัดงานประเพณีชักพระบนพื้นฐานของ NPG

การจัดงานประเพณีชักพระบนพื้นฐานของการจัดการภาคีสาธารณะ เป็นการทำงานในรูปแบบของเครือข่ายที่หลากหลาย และมีลักษณะแตกต่างกัน โดยแบ่งออกเป็น 6 ภาคีสำคัญ ได้แก่

1. ภาคีภาครัฐ มีบทบาทในการวางแผนและประสานความร่วมมือกับภาคีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง คอยเป็นที่ปรึกษา คอยกำกับติดตามทางอ้อม พร้อมทั้งช่วยเหลือทางเทคนิค ซึ่งภาคีภาครัฐประกอบด้วยหน่วยงานราชการ และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยแต่ละหน่วยงานต่างแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามบทบาทของหน่วยงานนั้น ๆ โดยดำเนินการผ่านการประชุมร่วมกันใน 2 ลักษณะ คือ 1) การประชุมคณะทำงานอำนวยการ เพื่อติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงาน และแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และ 2) การประชุมย่อย โดยแบ่งตามความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขับเคลื่อนการทำงาน

2. ภาคีธุรกิจเอกชน มีบทบาทในการสนับสนุนงานประเพณี ผ่านการสนับสนุนงบประมาณ สนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ อาหาร เครื่องดื่มแก่ผู้มาร่วมงาน รวมถึงการสนับสนุนพุ่มผ้าป่า การจัดตกแต่งพุ่มผ้าป่าตามบริษัท หรือห้างร้านต่าง ๆ ภายในจังหวัด

3. ภาคีองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร มีบทบาทในสนับสนุนวัสดุ อุปกรณ์ อาหาร เครื่องดื่ม พร้อมทั้งยังมีการจัดตั้งทีมจิตอาสาเข้ามาช่วยกันดูแลเรื่องการจราจรและความปลอดภัยของผู้ร่วมงาน

4. ภาคีสถาบันการศึกษา มีบทบาทสำคัญในการเป็นกรรมการตัดสินการประกวดเรือพนมพระ และขบวนแห่ มีส่วนร่วมในการสนับสนุนพุ่มผ้าป่าสถาบัน พร้อมทั้งดำเนินการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว เช่น การบรรยายขบวนแห่เรือพนมพระในลักษณะ 3 ภาษา ได้แก่ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาจีนเพื่อสร้างความเข้าใจกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มีการจัดทำควอาร์โค้ดติดเรือพนมพระทุกลำ เพื่อให้ทราบถึงรายละเอียดการสร้างสรรค์เรือพนมพระด้วย

5. ภาคีศาสนสถาน มีบทบาทสำคัญผ่านการให้คำปรึกษา ให้ความร่วมมือในการจัดทำเรือพนมพระ พร้อมทั้งคอยประสานงานระหว่างวัด ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ ผ่านกระบวนการเตรียมความพร้อม การดำเนินการก่อนวันงาน การจัดการในวันงาน และการจัดการภายหลังจากวันงาน

6. ภาคีชุมชน มีบทบาทสำคัญที่สุด ผ่านการเตรียมความพร้อมในการจัดงานโดยใช้วัดเป็นแกนกลางสำคัญในการประสานความร่วมมือของคนในชุมชน ทั้งผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และชาวบ้านในพื้นที่ พร้อมทั้งคอยช่วยสนับสนุนงานประเพณีผ่านการสร้างสรรค์เรือพนมพระ การร่วมสนับสนุนขบวนแห่ การจัดชุดการแสดง จัดชุดนางรำนากลางเพื่อเข้าร่วมขบวนแห่ของแต่ละวัดด้วย

ลักษณะสำคัญของงานประเพณีชักพระ คือ เป็นงานประจำปีในระดับจังหวัดที่มีผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการในการจัดงาน และมีภาคีภาครัฐเป็นแกนนำสำคัญในการจัดงาน ทั้งหน่วยงานราชการ และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีองค์การบริหารงานส่วนจังหวัดและเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี เป็นแกนนำหลัก เป็นผู้กำกับทิศทาง คอยเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ พร้อมทั้งเข้าไป

ติดตามงานร่วมกับชาวบ้านในชุมชน รวมถึงการได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานเอกชน รัฐวิสาหกิจในพื้นที่ องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร และความร่วมมือของวัดและชุมชนกว่า 140 ชุมชน จาก 15 อำเภอในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

จะเห็นได้ว่า การจัดงานประเพณีชักพระบนพื้นฐานของการจัดการภาคีสาธารณะ เป็นการจัดการงานประเพณีที่เน้นสร้างความร่วมมือที่หลากหลาย กำหนดเป้าหมายร่วมกัน สร้างภาวะการนำสาธารณะ สร้างความพร้อมของทุน 4 ด้าน ส่งเสริมการกระจายอำนาจแก่ภาคีต่าง ๆ การประสานความร่วมมือระหว่างภาคี การแบ่งหน้าที่กันทำงาน ภาคีรัฐกำกับติดตามทางอ้อม และ เน้นการมีส่วนร่วมของสาธารณะ โดยทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ร่วมกัน กล่าวคือ เมื่อจังหวัดสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ให้ออกมาใช้จ่ายใช้สอยมากขึ้น ส่งผลให้จังหวัดเกิดรายได้เพิ่มขึ้นด้วย ไม่ว่าจะเป็นบริการที่พัก ร้านอาหาร ห้างร้าน ร้านค้าในพื้นที่ด้วย

สามารถกำหนดตัวแบบที่เหมาะสมในการจัดงานประเพณีชักพระ บนพื้นฐานของ NPG (ดังภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 : ตัวแบบที่เหมาะสมตัวแบบที่เหมาะสมในการจัดงานประเพณีชักพระบนพื้นฐานของ NPG

ที่มา : แผนภาพโดยผู้วิจัย

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการ

สำหรับปัญหาและอุปสรรค รวมถึงข้อควรพิจารณาในการจัดการภาคีสาธารณะแบบใหม่เพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของงานประเพณีชักพระจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่

1. ปัญหาเกี่ยวกับบทบาทของภาคีภาครัฐ เนื่องจากภาคีหลักในการจัดงาน คือ หน่วยงานภาครัฐ ประกอบกับภาครัฐมีบทบาทสูงในการตัดสินใจเรื่องสำคัญ เช่น การกำหนดรูปแบบกิจกรรมและงานประเพณี การกำหนดเกณฑ์การประกวดและการให้รางวัล เป็นต้น ทำให้การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของภาคีอื่น ๆ ยังมีไม่มากนัก โดยเฉพาะภาคีธุรกิจเอกชน สังเกตได้จากจำนวนคณะกรรมการอำนวยการจัดงาน ซึ่งมีธุรกิจเอกชนเข้าร่วมจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับภาคีอื่น ๆ

2. ปัญหาการประมวลคำสั่งและการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ตามคำสั่งการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาและคณะกรรมการจัดงานประเพณีชักพระ มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามหน่วยงานแต่ยังขาดการระบุบุคคลที่รับผิดชอบโดยตรง ว่าแต่ละหน่วยงาน ใครควรทำหน้าที่อะไร อย่างไรบ้าง

3. ปัญหาเรื่องงบประมาณและเงินอุดหนุนของเทศบาลในจัดทำเรือพนมพระ เนื่องจากมีข้อร้องเรียนถึงการอุดหนุนของเทศบาลในจัดทำเรือพนมพระว่าขาดการกำหนดเกณฑ์ที่ชัดเจนในการจัดสรรงบประมาณ โดยทุกปีจะมีวัดที่ได้รับการสนับสนุน จำนวน 6 วัด เป็นวัดที่ชนะเลิศการประกวดอยู่เป็นประจำทุกปี ทางเทศบาลจึงให้สิทธิพิเศษเพื่อเป็นขบวนนำในการแห่เรือพนมพระ โดยไม่ต้องลงแข่งขันร่วมกับวัดอื่น ๆ ทั้งยังสนับสนุนเงิน จำนวน 80,000 บาท เพื่อสร้างสรรค์เรือพนมพระ

4. ปัญหาเกี่ยวกับการตัดสินใจประกวดเรือพนมพระ และขบวนแห่เรือพนมพระ เนื่องจากการจัดงานประเพณีชักพระ มีเรือพนมพระเข้าร่วมจำนวนมาก ทำให้มีการแข่งขันสูง ประกอบกับมีรางวัลตอบแทนทั้งในรูปแบบตัวเงิน และชิงถ้วยพระราชทาน ส่งผลให้เกิดเสียงวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับความไม่ยุติธรรมในการตัดสินใจประกวด เนื่องจากใช้ผู้บริหารสถานศึกษามาเป็นประธานกรรมการตัดสินใจประกวด ซึ่งขาดความรู้ความเชี่ยวชาญในการสร้างสรรค์เรือพนมพระโดยตรง

5. ปัญหาด้านการอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยว ได้แก่ ปัญหาด้านการจราจร ปัญหาด้านระยะเวลาในการลากเรือพนมพระ ปัญหาด้านการให้บริการที่นั่งเพื่อรับชมงานประเพณี ปัญหาการขาดบริการห้องน้ำสาธารณะที่เพียงพอ เนื่องจากงานชักพระเป็นงานใหญ่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาชมจำนวนมาก

อภิปรายผล

การจัดการภาคีสาธารณะแบบใหม่กับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

งานประเพณีชักพระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ถือเป็นงานประเพณีของจังหวัดที่ยิ่งใหญ่ โดยจัดขึ้นเพื่อรักษาอัตลักษณ์ท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีงามไว้ รวมทั้งเกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนและการกระจายรายได้ภายในจังหวัด การจัดงานประเพณีชักพระจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือในการทำงานร่วมกันของคณะกรรมการพหุภาคี ทั้งภาคีภาครัฐ ธุรกิจเอกชน องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร สถาบันการศึกษา ศาสนสถาน และชุมชน เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย ผ่านการจัดการที่ทุกคนต่างมีสิทธิ์เข้าร่วมได้ โดยมีหน่วยงานภาครัฐเป็นแกนนำสำคัญในการประสานความร่วมมือระหว่างภาคี การสร้างการจูงใจ และ

สนับสนุนให้ทุกภาคีที่เกี่ยวข้องสามารถเข้ามาทำงานร่วมกัน ผ่านการระดมความคิด ระดมทรัพยากร ร่วมกันวางแผน ร่วมตัดสินใจ ติดตามงาน และประเมินผล โดยมีภาครัฐเป็นผู้กำกับทิศทาง และเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงภาคีต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ควรดำเนินการในรูปแบบการจัดการภาคี สาธารณะแบบใหม่ (New Public Governance) เนื่องจากการจัดงานที่ยิ่งใหญ่ โดยเน้นเรื่องของ วัฒนธรรมประเพณี จำเป็นต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของคนจำนวนมาก หรือที่เรียกกันว่า การทำงานในรูปแบบของเครือข่าย อันประกอบไปด้วยตัวแทนจากหลาย ๆ ภาคี ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ และทำให้ทุกภาคีได้รับประโยชน์สูงสุดจากท่องเที่ยว

ลักษณะการจัดการภาคีสาธารณะเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของงานประเพณีชักพระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงสอดคล้องกับ Siripatcharongkool (2014) ซึ่งกล่าวไว้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตลาดน้ำอัมพวา เกิดจากความร่วมมือของคนในจังหวัดสมุทรสงครามที่จะพัฒนาอุดมคติร่วมกัน เป็นไปในทางเดียวกับ Khlai-um (2015) กล่าวไว้ว่า การดำเนินงานประเพณี ตานต้อด ตำบลดอกคำใต้ จัดในรูปแบบของคณะกรรมการพิธีบุญตานต้อด โดยทุกกลุ่มร่วมกัน ปฏิบัติงานประเพณีผ่านการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมประเมินผล ร่วมรับผิดชอบในการดำเนินงาน และมีองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นแกนนำในการจัดงานเช่นเดียวกับ Srisupun, Apichatvullop & Manorom (2011) กล่าวไว้ว่า การจัดการประเพณีบุญบั้งไฟ เป็นการประสานการร่วมมือกันของสถาบันต่าง ๆ ทั้งในและนอกพื้นที่ เช่น การตัดสินใจการประกวดสมัยใหม่ เทศบาลเป็นผู้รับผิดชอบ การประกวดกาพย์เซ็งวัฒนธรรม จังหวัดเป็นผู้รับผิดชอบ โดยมีหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวเป็นพี่เลี้ยง และมีชาวกุ่มและอำเภอยังเป็นผู้รับผิดชอบขบวนแห่ เป็นต้น

การกำกับติดตามทางอ้อมของภาครัฐ

การจัดงานประเพณีชักพระของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นบทบาทหน้าที่หลักของภาคีภาครัฐ โดยภาครัฐมีบทบาทสูงในการตัดสินใจเรื่องสำคัญ เช่น การกำหนดรูปแบบกิจกรรมและงานประเพณี การกำหนดเกณฑ์การประกวดและการให้รางวัล เป็นต้น แต่ขณะเดียวกันภาคีภาครัฐพยายามดึงภาคีต่าง ๆ เข้ามาทำงานร่วมกันมากขึ้น เพื่อสร้างเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน พร้อมทั้งยังมีหน่วยงานท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี และ เทศบาลนครสุราษฎร์ธานีคอยกำกับติดตามทางอ้อม โดยดำเนินการผ่านการกระจายอำนาจให้ชุมชนมีบทบาทในการตัดสินใจ และมีส่วนร่วมในงานประเพณีด้วยการสร้างสรรค์เรือพนมพระ การจัดชุดการแสดงแสงสีเสียง การจัดโชว์ลากเรือพนมพระทางน้ำ เป็นต้น ประกอบกับหน่วยงานดังกล่าวจะกำหนดเกณฑ์และตัวชี้วัดร่วมกัน ผ่านการกำหนดเกณฑ์การประกวดเรือพนมพระและขบวนแห่ กำหนดระยะเวลาในการส่งเรือพนมพระร่วมกับชุมชน เพื่อให้ชุมชนทั้ง 140 กว่าแห่งทั้งจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีการจัดเรือพนมพระ จัดขบวนแห่ในรูปแบบและทิศทางเดียวกัน และสามารถสร้างสรรค์เรือพนมพระได้ทันระยะเวลาที่กำหนด จากนั้นจะดำเนินการเข้าไปเยี่ยมเยียนเป็นครั้งคราว เพื่อติดตามการทำงานของชุมชน พร้อมกับคอยเป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ รวมทั้งเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นของชาวบ้าน ผ่านการจัดประชุมเพื่อพูดคุย ดำเนินงาน และประเมินผลร่วมกันกับตัวแทนวัดต่าง ๆ ที่เข้าร่วมงานประเพณีชักพระด้วย

จะเห็นได้ว่า ลักษณะการกำกับติดตามทางอ้อมของภาครัฐในการจัดงานประเพณีชักพระของจังหวัดสุราษฎร์ธานี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Wanichpum (2013) กล่าวไว้ว่า กรณีการจัดการโครงการป่าชุมชนแบบภาคีสาธารณะแบบใหม่ของจังหวัดระยอง กรมป่าไม้ควรใช้วิธีการควบคุมทางอ้อม โดยการจัดการที่เน้นผลการปฏิบัติงาน (Performance Management) พร้อมกับสร้าง KPI สำหรับการวัดผลผลิตและผลลัพธ์ที่เหมาะสม (ซึ่งจะต้องเป็น KPI แบบง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน และเป็นข้อกำหนดขั้นต่ำที่ชาวบ้านยอมรับและสามารถดำเนินการให้บรรลุผลได้) ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้โครงการป่าชุมชนมีอิสระที่จะเลือกวิธีดำเนินการของตนเองด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

ผลการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นข้อมูลให้หน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้องในการจัดงาน คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี และเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี สามารถนำข้อมูลไปปรับปรุง ทบทวนนโยบาย วางแผนพัฒนารูปแบบโครงการ กิจกรรมที่เหมาะสมต่อไป โดยแบ่งแนวทางการแก้ไข ดังนี้

(1) ด้านการมีส่วนร่วมของภาคีต่าง ๆ ควรเปิดโอกาสภาคีอื่น ๆ เข้ามามีส่วนมากกว่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาคีธุรกิจเอกชน ควรมีการจัดตั้งภาคีธุรกิจเอกชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการอำนวยการจัดงาน เพื่อให้ภาคีธุรกิจเอกชนมีบทบาทในการกำหนดนโยบายและกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย

(2) ด้านการแบ่งหน้าที่กันทำงาน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำฐานข้อมูลผู้ปฏิบัติงาน ระบุตำแหน่งการรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย แต่ละบุคคลอย่างชัดเจน เพื่อให้ง่ายต่อการประสานงานร่วมกัน

(3) ด้านภาวะการนำสาธารณะ คณะกรรมการพหุภาคีควรให้ความสำคัญกับภาวะผู้นำสาธารณะ โดยผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้นำจากภาคีต่าง ๆ ควรศึกษาทำความเข้าใจ และปรับเปลี่ยนบทบาท ผ่านการยอมรับภาวะการนำแบบกลุ่มที่มีความแตกต่างหลากหลาย การจูงใจเพื่อการทำงานร่วมกันระหว่างภาคีต่าง ๆ การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการจัดการความขัดแย้งเชิงบวก เพื่อให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ

นอกจากนี้ ควรประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และคนในชุมชน โดยจัดให้มีการตั้งคณะกรรมการกลางในประเด็นสำคัญ เช่น การจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนเรือพนมพระ การตัดสินขบวนแห่ การตัดสินเรือพนมพระ การตัดสินพุ่มผ้าป่า ให้เกิดความเหมาะสมและยุติธรรม ประกอบกับควรจัดให้มีการสร้างเวทีเพื่อพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างตัวแทนแต่ละภาคีด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

(1) เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า การจัดการภาคีสาธารณะ (NPG) สามารถนำมาใช้ในการจัดการงานประเพณีชักพระได้เป็นอย่างดี ดังนั้น จึงควรศึกษาการจัดการภาคีสาธารณะในกรณีอื่น ๆ เช่น การนำ NPG ไปใช้ในการจัดการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นๆ ในจังหวัด

(2) ควรศึกษาคณะกรรมการทำงานในเชิงเปรียบเทียบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปรียบเทียบ ระหว่างการจัดการภาคีสาธารณะ (NPG) ของจังหวัดอื่น ๆ หรือของจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งเป็น เครือข่ายการทำงานร่วมกัน เพื่อค้นหาปัญหาและอุปสรรคในการทำงานร่วมกัน

(3) ควรนำ model ที่ได้จากการศึกษาข้างต้นไปปรับใช้กับการจัดงานรูปแบบอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงกัน

(4) ควรเพิ่มกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ กลุ่มผู้นำชุมชน เพื่อให้ได้ความละเอียด และความ น่าเชื่อถือของข้อมูลมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

Broussine, M. (2005). *Public Leadership*. In T. Bovaird & E. Loffler (Eds.), *Public Management and Governance*. London: Taylor & Francis Group.

Cheema, G. (2005). *From Public Administration to Governance: The Paradigm Shift in the Link between Government and Citizens*. A paper presented at the 6th Global Forum on Reinventing Government towards Participatory and Transparent Governance on 24-27 May 2005, Seoul, Republic of Korea.

Bovaird, T., & Loffler, E. (2005a). *Understanding Public Management and Governance*. In T. Bovaird & E. Loffler (Eds.), *Public Management and Governance*. London: Taylor & Francis Group.

Kennett, P. (2010). *Global Perspectives on Governance*. In Stephen P. Osborne (Ed.). *The New Public Governance ? : Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance*. London: Routledge.

Khlay-um, S. (2015). A Study of Knowledge Management on Tan Thod Tradition in Dok KhamTai Subdistrict, Dok Kham Tai District in Phayao Province (In Thai). *Mekong-Salween Civilization Studies Journal*, 6(2) , 113-130.

King Prajadhipok's Institute. (2011). *The study of social capital for sustainable community development* [In Thai]. Bangkok: King Prajadhipok's Institute.

Kiriwong Crisis. (2018). *Thai post* [In Thai]. Retrieved January 10, 2021 from https://www.thaipost.net/main/detail/7435?fbclid=IwAR3bkTrGa7rMXlvoB1igdUJygtTvJUlw8o9Ssz_2S7BL7xLQGHAhwfdeXoBU.

Kongsawat, J. (2007). *The Study of Cultural Tourism Promotion in Uthong, Shuphan Buri* [In Thai]. (Master's Thesis), Silpakorn University.

- Ministry of Tourism and Sports. (2011). *The National Tourism Development Plan (2012-2016)* [In Thai]. Bangkok: WVO officer of printing mall.
- Osborne, S. P. (2010). Introduction: *The (New) Public Governance: A Suitable Case for Treatment?*. In P.O. Stephen (Ed.), *The New Public Governance?: Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance*. London: Routledge.
- Peters, B. (2010). *Meta-governance and Public Management*. In Stephen P. Osborne (ed.), *The New Public Governance?: Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance*. London: Routledge.
- Ratanasuwongchai, N. (2011). Cultural tourism development strategies. *Humanities journal*, 18(1), 31-50.
- SaengLimsuwan, K. and SaengLimsuwan, S. (2012). Sustainable Cultural Heritage Tourism. *Journal of Management*, 32(4), 139- 146.
- Siripatcharongkool, T. (2014). *New Public Governance of the Cultural Tourism: A Case Study of Amphawa Floating Market* (In Thai). (Doctoral dissertation), Krirk University.
- Srisupun, P. Apichatvullop, Y. and Manorom, K. (2011). Detraditionalization: A Transformation of the Bun Bangfai Rocket Festival in the Age of Globalization (In Thai). *Journal of Mekong Societies*, 7(2), 27-48.
- Wanichpum, P. (2013). *Success of New Public Governance of Community Forests in Rayong Provinc* (In Thai). (Doctoral dissertation), Krirk University.